

LUNDS
UNIVERSITET

Men istället så vill de kasta oss i fängelse

**En undersökning om statlig repression mot miljöaktivister i
Sverige**

Sophie Wrede af Elimä

Kandidatuppsats i Humanekologi

Humanekologiska avdelningen,

Lunds universitet

HEKK03:3, HT23

Handledare: Eric Clark

Abstract

There are indications that state repression against environmental activism is increasing on a global scale. Meanwhile, there is a knowledge gap concerning this phenomenon in Sweden. This thesis studies why state repression occurs in Sweden. By conducting semi-structured interviews with environmental activists, and a literature review, state repression against environmental activists is explored. The material is analyzed by adopting the theoretical framework outlined by Szalai (2022), focusing on formal and informal control of environmental harm in relation to repression. The results indicate that environmental activism is met by state repression when the formal control of environmental harm fail to mitigate environmental harm. The failure of the formal control of environmental harm is ascribed to its accommodation to the capitalist growth imperative. Consequently, this implies that the formal control of environmental harm produces and reproduces environmental problems.

Key-words: environmental activism, state repression, Sweden, formal control of environmental harm, informal control of environmental harm, and reproduction of environmental problems

Innehåll

Abstract	2
Inledning.....	4
Syfte, mål och frågeställning	5
Avgränsningar	6
Disposition.....	7
Teoretiskt ramverk	7
Kritisk realism	7
Formell och informell miljöreglering	9
Centrala begrepp.....	11
Metodologi och metod	12
Kritisk realism och kvalitativ forskning	12
Datainsamlingsmetod, material och urval	12
Abstraktion, retroduktion och tematisk analys	13
Genomförande och bearbetning av material.....	14
Validitet och reliabilitet	15
Tidigare forskning	15
Analys och diskussion	16
Formell miljöreglering	16
Historisk utveckling av formell miljöreglering	16
Samtida formell miljöreglering	19
Miljöaktivisters perspektiv	22
Motivation till aktivism	23
Behov av förändring	25
Repression mot miljöaktivister	27
Samtida formell miljöreglering och repression	29
Slutsatser	31
Referenser.....	31
Bilaga 1	37
Bilaga 2	39

Inledning

Mänsklig verksamhet bidrar på olika sätt till miljöproblem och miljöskada (Foster, Clark & York 2011; Steffen et al. 2015), med rådande ekonomiska systemet som drivande kraft (Spash 2017; Brand & Wissen 2017; Czech 2017). Det ekonomiska systemet kräver ett ständigt uttag av naturresurser för att fullfölja strävan efter konstant kapitalackumulation, vilket i alla produktionsled orsakar olika miljörelaterade problem (Czech 2017; Dieter 2017). Effekterna av miljöproblemen kräver omgående förebyggande och dämpande åtgärder (IPCC 2023; European Commission 2023). I takt med att effekterna av klimatförändringar och miljöproblem blir mer märkbara ökar kraven från bland andra miljöaktivister på makthavare att vidta åtgärder. Samtidigt tyder responsen från en del makthavare snarare på kriminalisering av miljöaktivism, vilket anges som en global trend (Lakhani, Gayle & Taylor 2023a; Lakhani, Gayle & Taylor 2023b).

Repression mot, eller kriminalisering av, miljöaktivism tar bland annat form av retoriska framställningar, lagstiftning eller våld, och kopplas till bland annat politiska och ekonomiska intressen (Gulliver, Banks, Fielding och Louis 2023; Mireanu 2014; Le Billon & Lujala 2023). Enligt Szalai (2022) kan repression mot miljöaktivism bero på underliggande strukturella och kulturella faktorer, där repressionen blir en mekanism för att upprätthålla rådande samhällssystem och därmed en mekanism som underlättar fortsatt miljöproblem. Szalai (2022) utgår från att formell miljöreglering sker inom en neoliberal kapitalistisk kontext. På olika sätt främjar den formella miljöregleringen produktion och reproduktion av miljöproblem, istället för att motverka dem. Miljöaktivism är därför ett uttryck för informell miljöreglering till följd av en otillräcklig formell miljöreglering. Miljöaktivismen bemöts av statlig repression då det inte finns utrymme för en effektiv formell miljöreglering (Szalai 2022).

Även i Sverige finns det tecken på tilltagande repression mot miljöaktivism (Andersson 2020; Apel Röstlund 2023; Persson 2023). Den 4 oktober 2023 gjorde Sveriges statsminister, Ulf Kristersson, ett instagraminlägg där han bland annat beskrev klimatrörelsen Extinction Rebellion som en säkerhetsrisk och menade att de ”försöker sabotera de demokratiska politiska processerna i Sverige” (Kristersson 2023). I sitt inlägg likställde Kristersson (2023) även miljöaktivisters agerande med totalitära krafter och skrev däribland att ”De här grupperna låtsas bry sig om klimatet, men förstör möjligheterna till ett konstruktivt samtal om klimatet” (Kristersson 2023). Upprinnelsen till inlägget grundar sig dels i att miljö- och klimatministern, Romina Pourmokhtari, ställde in sitt deltagande i ett evenemang arrangerat av Fossilfritt Sverige på grund av säkerhetsskäl, eftersom en aktivist från Extinction Rebellion anmält sitt

deltagande i evenemanget (Karlén, Carlsson Tenitskaja & Ollin 2023). Dels i att miljöaktivister störde en allmän frågestund som statsministern höll i tillsammans med finansministern, Elisabeth Svantesson, i Malmö den 27 september (Lenas 2023). Därtill uttalade sig Pourmokhtari i en radiointervju angående det inställda deltagandet i Fossilfritt Sveriges evenemang och sa då att vissa miljörelser är ”illegala och utför brott. Och de utgör en fara, och de stör också det demokratiska samtalet” (Ekot 2023). Ministrarnas uttalanden genererade en del reaktioner. Exempelvis skrev en rad forskare en debattartikel (Cassegård et al. 2023) att det är väldigt bekymmersamt att klimat- och miljöministern beskriver vissa miljörelser som olagliga, när de inte är det (Cassegård et al. 2023). Likaså menar även Mattias Wahlström (Lenas 2023), docent i sociologi, att Pourmokhtaris framställning av vissa miljörelser som illegala är ett exempel på mjuk repression – statlig begränsning av sociala rörelsers protester utan tvångsmedel och våld – och poängterar att Extinction Rebellion inte är en olaglig organisation.

Vidare har miljöaktivister i Sverige, sedan 2022, börjat åtalas och dömas för sabotage vid uttryck av civil olydnad (Persson 2023), en brottsrubricering som enligt 13 kap. 4 § i brottsbalken (BrB) kan leda till fyra års fängelse (SFS 1962:700). Innan 2022 var allmän rättspraxis att miljöaktivister främst åtalades och dömdes för ohörsamhet mot ordningsmakten för motsvarande aktioner (Cassegård et al. 2023), där maxstraffet är fängelse i sex månader enligt 16 kap. 3 § i BrB (SFS 1962:700). Det har med andra ord skett en förskjutning mot striktare brottsrubricering vid åtal och domar mot miljöaktivister. Jag har inte kunnat hitta någon akademisk artikel angående just repression eller kriminalisering av miljöaktivism i Sverige. Det finns en kunskapslucka gällande kriminalisering/repression av miljöaktivism i Sverige och därmed ett behov av att närmare undersöka fenomenet.

Syfte, mål och frågeställning

Syftet med studien är att undersöka varför samtida repression mot miljöaktivism förekommer i Sverige. Målet är att bidra med kunskap om hur repression mot miljöaktivism, i en svensk kontext, kan vara en mekanism för att reproducera miljöproblem. Detta kommer göras utifrån en kritisk realistisk utgångspunkt genom en kvalitativ fallstudie, med stöd av Szalais (2022) teoretiska ramverk, utifrån en frågeställning:

- Varför utövar staten repression mot miljöaktivister?

Szalais (2022) teoretiska ramverk sammankopplar den globala ekonomin med reproduktion av miljöproblem och omfattar även maktrelationer som påverkar utvecklingen av repression mot

miljöaktivism. Samtidigt kan det finnas fler samverkande faktorer som bidrar till denna utveckling. Därmed undersöker denna studie frågor av relevans för humanekologi, eftersom humanekologisk forskning fokuserar på bland annat hur globala miljöproblem reproduceras genom maktrelationer.

Avgränsningar

Då repression mot miljöaktivism i Sverige är ett relativt outforskat område finns det flera möjliga aspekter att undersöka. Exempelvis hade det varit intressant att undersöka hur repression yttrar sig utifrån miljöaktivisters upplevelse. Dessvärre var det för få respondenter som var tillgängliga för intervju inom tidsramen för undersökningen. Det hade även varit intressant att undersöka hur repression mot miljöaktivister utvecklats historiskt. Detta är dock en omfattande undersökning som inte är möjlig inom utsatt tidsram och omfattning. Utifrån den rådande kunskapsluckan gällande repression mot miljöaktivism i Sverige saknas det ett övergripligt perspektiv. Därför, anser jag, att en undersökning om varför det sker är en bra ingång till ämnet.

Undersökningen behöver anpassas till en ganska snäv tidsram, därför krävs en del avgränsningar för att kunna genomföra undersökningen, likaså ska fallstudier vara tydligt geografiskt och tidligt avgränsade (Creswell och Creswell 2023). Peterson och Wahlström (2014) har framtagit en modell för att förstå repression som kan vara till stöd vid avgränsningar, vilken inbegriper tre samverkande dimensioner. Omfångsdimensionen (*scale*) inbegriper rumslig och operativ nivå, exempelvis lokal eller nationell nivå. Den institutionella dimensionen handlar om repressionsutövarna, som kan vara offentliga eller privata. Den funktionella dimensionen involverar repressionsmetoder, exempelvis mildare former av styrning (*channeling*) som lagstiftning, eller hårdare former som skrämseltaktik och våld. I avgränsande syfte är omfångsdimensionen Sverige (nationell nivå), den institutionella dimensionen är staten (offentlig nivå), och den funktionella dimensionen är lagstiftning som repressionsmetod (styrning).

Den tidliga avgränsningen för studien utgår från samtiden. Undersökningen kommer därför utgå från att samtida innebär 2022–2023 eftersom det är från 2022 de ovannämnda repressionsyttringarna förekommer. Med det sagt innebär detta inte att det inte förekommit repression mot miljöaktivism tidigare i Sverige, det är dock från 2022 en förändring mot en striktare brottsrubricering noterats. Dessutom behövs det en tydlig tidlig avgränsning att förhålla sig till vid dokumentsökning, för att urvalet inte ska bli överväldigande i relation till

studiens omfattning och tidsram. Mot bakgrund av detta, samt utifrån studiens syfte, är den tidliga avgränsningen 2022–2023.

Disposition

Första kapitlet redogör för undersökningens teoretiska ramverk, där kritisk realism, samt formell och informell miljöreglering presenteras, avslutningsvis definieras begrepp som är centrala för undersökningen. Det andra kapitlet inleds med en genomgång av den ontologiska utgångspunkten och hur den bidrar till undersökningens upplägg. Sedan redogörs undersökningens metoder, samt genomförande och bearbetning av material. Kapitlet avslutas med en kort diskussion gällande validitet och reliabilitet. I tredje kapitlet presenteras tidigare forskning. Därefter följer analys och diskussion med stöd av det teoretiska ramverket. I det sjätte kapitlet analyseras först den historiska utvecklingen av formell miljöreglering, sedan den samtida miljöregleringen. Det sjunde kapitlet analyserar och diskuterar miljöaktivisters perspektiv gällande repression, med fokus på formell och informell miljöreglering.

Teoretiskt ramverk

Detta kapitel redogör för de teoretiska perspektiv som undersökningen kommer utgå ifrån och använda vid analys och diskussion. Först presenteras kritisk realism som är undersökningens övergripande utgångspunkt, som sedan kommer preciseras med Szalais (2022) teoretiska ramverk utifrån formell och informell miljöreglering. Avslutningsvis kommer centrala begrepp att definieras.

Kritisk realism

Den övergripande utgångspunkten för undersökningen är ett kritiskt realistiskt perspektiv. Buch-Hansen och Nielsen (2023) redogör för hur en kritisk realistisk analys kan se ut genom att undersöka klimatkrisen och orsakerna till den. Analysen fokuserar på tre huvudsakliga orsaker: det kapitalistiska tillväxtimperativet, konsumentkulturen och neoliberalismen. Det som är karakteristiskt för tillväxtimperativet är att det är kapitalistiskt, som drivs genom strävan efter exponentiell kapitalackumulation vilket är allmängiltigt för det ekonomiska systemet på global nivå. Tillväxtimperativet behöver inte per automatik vara förenat med miljöproblem, men ett regelbundet samband har kunnat påvisas, både historiskt och i nuläget. Med andra ord är det

kapitalistiska tillväxtimperativet en viktig social struktur gällande upphov av miljöproblem (Buch-Hansen & Nielsen 2023).

Genom olika mekanismer upprätthålls den sociala strukturen, dels genom att aktörer som makthavare främjar tillväxt då det anses vara en nödvändighet, dels genom kultur. Den kulturella mekanismen som är drivande angående det kapitalistiska tillväxtimperativet är konsumentkulturen. Samtidigt är människan komplex och dess handlingar kan inte tillskrivas enbart en specifik struktur eller mekanism, det finns andra mer miljövänliga kulturer. Likväl, på ett övergripligt plan, så är det konsumentkulturen som dominerar. Det innebär inte att den dikterar hur människor tänker och agerar, men dess dominans medför reella hinder i vardagen för de som vill leva mer miljövänligt (Buch-Hansen & Nielsen 2023).

Neoliberalismen är en annan viktig upprätthållande mekanism som har bidragit till att ständig tillväxt blivit ett allomfattande mål (Buch-Hansen & Nielsen 2023). Efter andra världskriget var det välfärdsstaten som dominerade samhällsutvecklingen. Grunden för välfärdsstaten var en kombination av socialdemokratiska värderingar och ett ekonomiskt system som byggde på inbäddad liberalistisk kapitalism, där tillväxt möjliggjordes genom industriell produktion, tekniska framsteg och främjandet av masskonsumtion. Detta bidrog även till stora utsläpp och miljöproblem. Under 1980-talet började välfärdsstatens dominans avta och ersättas med neoliberala värderingar. Genom olika processer institutionaliserades neoliberalismen och blev dominerande. Med ständig tillväxt som mål låg fokus på tillväxtfrämjande initiativ som skattelättnader, avregleringar och privatisering. Miljöproblem skulle hanteras på motsvarande sätt med fokus på individansvar och marknadsbaserade lösningar. Därigenom blev och är neoliberalismen en upprätthållande mekanism gällande det kapitalistiska tillväxtimperativet och därmed även skapandet och reproduktionen av miljöproblem (Buch-Hansen & Nielsen 2023).

Analysupplägget agerar både som utgångspunkt och mall för den här undersökningen. Jag utgår från att repression mot miljöaktivism är en observerad verklighet, men orsakerna till repressionen är inte synliggjorda. Buch-Hansen och Niensens (2023) analys bidrar med ett sammanhang som utgångspunkt. Det kapitalistiska tillväxtimperativet är en förutsättning för skapandet och reproduktionen av miljöproblem. Där konsumentkulturen och neoliberalismen är underliggande och upprätthållande mekanismer. Detta är ett passande sammanhang då målet för undersökningen är att bidra med kunskap om hur repression mot miljöaktivism kan vara en mekanism för reproduktion av miljöproblem. För att kunna bidra med kunskap om detta behöver underliggande orsaker synliggöras. Det kommer göras med fokus på det kapitalistiska tillväxtimperativet, kultur och neoliberalism. Jag väljer kultur som ett bredare begrepp istället

för konsumentkultur, vilket kommer förtydligas i nästa avsnitt. Samtidigt utgår kritisk realism från att kunskap är felbar. Med andra ord kan exempelvis inte mekanismer och strukturer generaliseras till allmängiltiga förklaringar, och orsakssammanhang varierar beroende på kontext (Buch-Hansen & Nielsen 2023). Därför vill jag understryka att avsikten med undersökningen inte är att generalisera ovannämnda orsakssammanhang till ett allmängiltigt svar, utan att undersöka hur mekanismer och struktur samverkar gällande repression mot miljöaktivism – det är med andra ord en aspekt av området som undersöks inom en viss kontext.

Formell och informell miljöreglering

Utifrån ett grönt kulturkriminologiskt perspektiv, med grund i social kontrollteori, utformar Szalai (2022) ett teoretiskt ramverk för att analysera repression mot miljöaktivism, som ligger i linje med ett kritiskt realistiskt perspektiv. Syftet är att bidra med djupare förståelse för hur maktrelationer och kulturella faktorer kan bidra till reproduktion av miljöproblem. Szalai (2022) menar att natursyn är en avgörande kulturell faktor angående miljöproblem, då natursyn formar hur naturen förvaltas. Utgångspunkten för det teoretiska ramverket är att samhällsaktörers – staten, företag eller privata aktörer – vardagliga verksamhet bidrar direkt eller indirekt till miljöproblem. Detta eftersom verksamheten är integrerad i den globala marknaden, som bygger på den neoliberal kapitalismen, vilken medför en syn på naturen som ett medel för tillväxt (Szalai 2022). Därmed påverkar natursyn även hur miljöproblem regleras.

Likaså ligger maktrelationer, på global och lokal nivå, till grund för hur regleringen av miljöproblem utformas och därigenom även hur repression mot miljöaktivism utvecklas (Szalai 2022). På lokal nivå är staten en viktig aktör angående reglering av miljöproblem genom exempelvis lagstiftning. Samtidigt behöver staten anpassa sina regleringar utifrån globala ekonomiska intressen, baserat på neoliberal marknadsprinciper, för att upprätthålla tillväxtbaserad verksamhet (Szalai 2022). Detta medför att regleringen av miljöproblem blir bristfällig, dels för att reglering som lagstiftning och policies utgår från kapitalistiska principer, dels för att regleringen åsidosätts till fördel för konkurrerande vinstgynnande intressen (Szalai 2022). Den bristande regleringen genererar i sin tur motstånd hos civilbefolkningen, bland annat i form av miljöaktivism där avsikten är att kompensera för den bristande regleringen och därav få social kontroll över miljöproblemen (Szalai 2022). Då motståndet medför möjlighet till förändring, hotas samtidigt intressen för miljöproblemens förmånstagare, vilket resulterar i tillämpning av olika kontrollmekanismer som repression mot miljöaktivism (Szalai 2022).

Det finns olika teorier om social kontroll, men övergripande handlar det om olika sociala mekanismer för att upprätthålla social ordning (Fernandez 2008). De mekanismer som Szalai (2022) fokuserar på är formell och informell kontroll. Den formella kontrollen är en form av institutionaliserad kontroll, som lagstiftning och policier, där kontrollutövarna är bland annat staten. Szalai (2022) ställer sig dock kritisk till den formella kontrollens effektivitet angående miljöproblem, då den utformas och utövas inom en kapitalistisk kontext. Formell kontroll inbegriper inte bara reglering av miljöproblem, utan även repression mot miljöaktivism. Repressionen kan beskrivas som kriminalisering av motstånd, vilken sker i varierande sammanhang med kulturella, historiska och politiska rötter. Det är en reaktion på miljöaktivismen och ett medel för att stävja motståndet till den miljöproblematiske verksamheten. Detta sker på olika sätt; exempelvis genom lagstiftning, demonstrationsförbud, orimliga häktningstider, användning av omfattande polisiära styrkor mot miljöaktivister och politiska förtalskampanjer – för att legitimera repressionen – där miljöaktivister utmålas som extremister och ekoterrorister (Szalai 2022). Vidare kan den formella kontrollen av, eller repressionen mot, miljöaktivism tolkas som ett uttryck för ojämlika frihetsförhållanden. Där makthavare har möjlighet att fördelaktigt kontrollera sin verksamhet genom avkriminalisering, och om motstånd till detta uppstår blir repressionen mot miljöaktivismen en viktig kontrollmekanism för att bibehålla verksamheten (Szalai 2022).

Angående den informella kontrollen utgår Szalai (2022) från att miljöaktivismen är en civil reaktion på en otillräcklig eller utebliven formell reglering av miljöproblem, där aktivismen har potentiell makt till att genomdriva förändring. Miljöaktivismen blir därför ett alternativt sätt att reglera miljöproblem och ett uttryck för att söka social kontroll över miljöproblem, samtidigt som den utmanar miljöproblemens kulturella och ekonomiska rötter (Szalai 2022). Med andra ord blir miljöaktivismen en informell reglering av miljöproblem och därmed en mekanism för att motverka miljöproblem.

Det Szalai (2022) gör med sitt teoretiska ramverk är med andra ord att urskilja den neoliberal kapitalismen som förutsättning för repression mot miljöaktivism och hur detta bidrar till reproduktion av miljöproblem. Där underliggande mekanismer som kultur, maktrelationer, samt formell och informell miljöreglering är samverkande och upprätthållande. Szalais (2022) teoretiska ramverk används som stöd för att undersöka varför repression mot miljöaktivism sker, genom att urskilja underliggande mekanismer. Undersökningen fokuserar främst på formell och informell reglering som mekanismer, men även i viss mån kultur i form av natursyn och konsumentkultur. Jag inkluderar maktrelationer i formell och informell reglering, istället för att fokusera på dem som ytterligare en mekanism. Maktrelationerna mellan

den globala marknaden och staten bidrar till hur miljöreglering formuleras och praktiseras, och ingår därmed i den formella miljöregleringen. Miljöaktivism strävar efter social kontroll över miljöproblemen genom att förändra maktrelationerna, och ingår därmed i den informella regleringen. Därutöver pekar Szalai (2022) på att repressionen sker i varierande sammanhang med historiska, kulturella och politiska rötter. Därför är avsnittet angående den formella miljöregleringen en viktig del av empirin för undersökningen, för att kunna kontextualisera repressionen. Detta ligger i linje med det kritisk realistiska perspektivet, där både ett större sammanhang i vilket fenomenet sker och rötterna till detta är av vikt att undersöka (Buch-Hansen & Nielsen 2023; Vincent & O'Mahoney 2018). För att undersöka varför repression sker kombinerar jag Szalai (2022) och Buch-Hansen och Nielsen (2023) och utgår från att det kapitalistiska tillväxtimperativet är en förutsättning för hur miljöproblem uppstår, reproduceras och regleras, som samtidigt påverkar utvecklingen av repression. De upprätthållande mekanismerna är formell och informell miljöreglering, samt kultur och neoliberalism.

Centrala begrepp

Earl (2022) menar att repression mot sociala rörelser innebär att olika aktörer – statliga, företag, grupper eller individer – agerar för att hindra eller begränsa protester. Peterson och Wahlström (2014) definierar repression mot sociala rörelser som styrning av inhemskt motstånd (*the governance of domestic dissent*) och menar att det är en process för att styra den rådande politiska och ekonomiska ordningen. Därtill finns olika repressionsformer, däribland styrning (*channeling*) som exempelvis innefattar lagstiftning. Vissa författare använder sig av begreppet kriminalisering istället för begreppet repression. Gulliver et al. (2023) beskriver kriminalisering av sociala protester som ett medel för att begränsa civila rättigheter, vilket sker genom redan existerande lagstiftning som riktas särskilt mot protestaktiviteter och genom att framställa protestaktiviteterna som allmänfarliga (Gulliver et al. 2023). Med stöd av Earl (2022) och Peterson och Wahlström (2014) innebär repression i denna undersökningen statlig begränsning eller styrning av miljöaktivism i form av lagstiftning. Därtill kommer repression även inkludera begreppet kriminalisering, utifrån Gulliver et als. (2023) definition.

Rootes (2022) definierar miljörelser som bland annat grupper eller officiella organisationer med en gemensam oro för miljöproblem, som de genom gemensam handling strävar efter att motverka. Saunders (2022) anger att det finns olika taktiker för aktivism, däribland konfrontativ aktivism som inbegriper blockader och sittstrejker. För denna studien innebär miljöaktivism grupper eller organisationer som fokuserar på miljöproblem genom

konfrontativ aktivism. Då miljöproblem inbegriper klimatförändringar kommer klimataktivism inkluderas i begreppet miljöaktivism, likaså kommer klimatrörelser inkluderas i begreppet miljörelser.

Metodologi och metod

Detta kapitel inleds med en redogörelse för undersökningens ontologiska utgångspunkt och hur det hänger ihop med undersökningsupplägget. Sedan följer en beskrivning av datainsamlingsmetod, material och urval, som uppföljs av analysmetoden. Därefter presenteras genomförande och bearbetning av material. Avslutningsvis diskuteras validitet och reliabilitet.

Kritisk realism och kvalitativ forskning

Uppsatsen är en kvalitativ fallstudie som utgår från ett kritiskt realistiskt perspektiv. Det innebär ett ontologiskt antagande om att det finns en objektiv verklighet som existerar oberoende av sinnet (Walliman 2023), medan den epistemologiska utgångspunkten utgår från att kunskapsinhämtning inte är möjlig genom enbart observation av den objektiva verkligheten. Med andra ord är verkligheten observerbara effekter av underliggande orsaker som kräver tolkning (Walliman 2023). Kritisk realism intar en relativistisk epistemologisk utgångspunkt och utgår från att kunskap är relativ beroende på tolkningarna som görs (Buch-Hansen & Nielsen 2023). Forskningen fokuserar ofta på att söka djupare förståelse för ett fenomen (Vincent & O'Mahoney 2018), vilket ligger i linje med kvalitativ forskning som bland annat söker förståelse för sociala problem (Creswell & Creswell 2023). Teorin är en viktig del angående söka förståelse för varför ett fenomen sker, där exempelvis mekanismer och kontext spelar roll. Mekanismerna hjälper till att förstå hur fenomenet sker, medan kontexten hjälper till att förstå under vilka förutsättningar fenomenet uppstår (Vincent & O'Mahoney 2018). Det finns en rad olika metoder som passar ett kritisk realistiskt perspektiv, däribland fallstudier som erbjuder ingående analys av ett fenomen, likaså kan datainsamlingsmetoden variera (Vincent & O'Mahoney 2018).

Datainsamlingsmetod, material och urval

Datainsamlingen genomfördes via dokument och semistrukturerade intervjuer. Dokument är skriftligt material, som publicerade artiklar (Creswell och Creswell 2023). För att få en bild av förutsättningarna för den statliga repressionen utgick jag från att miljöpolitik speglar formell

miljöreglering. Till detta användes facklitteratur, vetenskapliga tidskriftsartiklar och nyhetsartiklar. Då undersökningen delvis fokuserade på staten och miljöpolitik, innebar det samtidigt att partipolitik berördes. Svenska dagstidningar har ofta en partipolitisk inriktning (Nationalencyklopedin u.å.). För att undvika partipolitiskt bundna källor inhämtades därför nyhetsartiklarna främst från SVT och Sveriges Radio, eftersom de har en uttalad strävan efter politisk obundenhet (SVT 2023; Sveriges Radio 2023). Urvalet för dokumenten var kriterie- och målstyrt (Bryman 2018).

Datainsamlingen genomfördes även med stöd av semistrukturerade intervjuer med miljöaktivister. Kvalitativ forskning undersöker individers förståelse för eller upplevelse av ett fenomen (Creswell & Creswell 2023) och kvalitativa intervjuer, som semistrukturerade intervjuer, möjliggör insikt i hur ett fenomen upplevs av individen (Bryman 2018). Samtidigt lägger Szalai (2022) vikt vid individers upplevelse av ett fenomen, i form av individers reaktion på statens bristande reglering av miljöproblem. Intervjumaterialet var därför en viktig del till att förklara varför repression förekommer. Därmed var semistrukturerade intervjuer en passande metod. Även urvalet för intervjuerna var kriterie- och målstyrt (Bryman 2018).

Abstraktion, retroduktion och tematisk analys

Abstraktion och retroduktion är analysmetoder av relevans vid kritisk realistiska undersökningar (Vincent & O'Mahoney 2018). Abstraktion innebär att detaljer ur empirin urskiljs för att sedan kunna skapa en helhetsbild av hur detaljerna samspelar och skapar fenomenet. Med andra ord innebär detta en ombeskrivning av detaljerna till mekanismer, vilket ofta görs med stöd av teorin. Retroduktion innebär i korta drag att en förklaringsmodell till ett fenomen arbetas fram utifrån redan etablerade observationer. Samtidigt kräver abstraktion i sig någon form av retroduktion, därför hanterar en del forskare det som en kombinerad metod (Vincent & O'Mahoney 2018). Eftersom undersökningens teoretiska ramverk fungerar som förklaringsmodell har en retroduktiv process redan utförts. Därför var främst abstraktion av relevans under studiens analytiska process.

Därutöver behövdes en metod vid urskiljning av detaljerna från intervjumaterialet och dokumenten. Detta gjordes med hjälp av tematisk analys. Det är en metod som består av sex olika steg, som inbegriper identifiering, analys och redogörande av teman (Braun & Clarke 2006). Teorin och de utvalda mekanismerna var en kompass för att hitta relevanta koder och teman under analysen, vilket liknar en deduktiv process. En nackdel med deduktiv tematisk analys är att information kan förbises under processen då fokus ligger på specifika aspekter

(Braun & Clarke 2006). Detta bör även vara relevant vid abstraktion, det kan förekomma ett skevt fokus under urval av detaljer. Samtidigt så underlättar det analysen, det erbjuder en utgångspunkt och något att förhålla sig till. Dessutom medför det kritisk realistiska förhållningssättet att det är en aspekt av ett fenomen som undersöks och att kunskap är relativ, därmed finns det inget absolut svar på en fråga utan undersökningar fyller snarare ett kunskapsutökande syfte.

Genomförande och bearbetning av material

Datansamlingen gällande intervjuerna genomfördes genom semistrukturerade intervjuer (Bryman 2018). Urvalet av respondenter var som tidigare nämnts mål- och kriteriestyrt. Då undersökningens syfte utgick från miljöaktivisters perspektiv mailade jag olika organisationer för miljöaktivister (se Bilaga 2). Jag fick respons av två miljöaktivister som passade inom tidsramen för undersökningen. Samma intervjuguide användes vid intervjuerna, men frågorna och följdfrågorna omformulerades och varierade utifrån respondenternas svar. Intervjuguiden (se Bilaga 1) bestod av öppna frågor och fokuserade främst på vad som driver intervjupersonernas aktivism och på repression, för att undersöka hur det kunde kopplas till mekanismerna formell och informell reglering. Innan intervjuerna påbörjades underrättade jag intervjupersonerna om deras rättigheter (se Bilaga 1) och meddelade att jag skulle anonymisera dem. Jag mottog även ett skriftligt medgivande. Intervjuerna genomfördes personligen och spelades in med diktafon, de varade mellan 45–60 minuter.

Efter intervjuerna genomlyssnades materialet. Vid andra genomlysningen genomfördes transkribering, men vissa delar som var irrelevanta för undersökningen transkriberades inte. Under analysens gång identifierades koder, samt teman utifrån teorin. Exempelvis urskildes koder som omställning och demokrati. Dessa omarbetades sedan till temat maktrelationer, som slutligen vidareutvecklades till det övergripande temat behov av förändring. Därutöver var vissa av frågorna teman, som målet med aktivismen. Det var svårt att hitta specifika koder för formell och informell miljöreglering, därför blev även formell och informell miljöreglering teman att utgå ifrån.

Vid bearbetning och analys av dokumenten har fokus legat på att urskilja detaljer som anspelar till det kapitalistiska tillväxtimperativet, neoliberalism, kultur, samt formell och informell miljöreglering. Dokumentanalysen och temaindelningen har alltså skett inom tydliga avgränsningar utifrån teorin.

Validitet och reliabilitet

Då dokumenturvalet var kriterie- och målstyrt genomfördes det utifrån dess relevans för undersökningen. Detta kan samtidigt påverka undersökningens validitet, att urvalet styr resultatet. Dokumentens syfte var att synliggöra den kontext repressionen sker inom. Det har utifrån teorin fastställts tydliga ramar för kontexten. Dokumentinsamlingen och analysen har därför skett inom tydliga avgränsningar utifrån teorin. Detta är samtidigt ett sätt att styrka validiteten (Bryman 2018). Triangulering i form av flera olika källor är ytterligare ett sätt till att styrka validiteten (Bryman 2018). Detta har jag strävat efter genom att dels använda olika dokumentkällor, dels använda intervjumaterialet.

Undersökningen är kvalitativ och undersöker bland annat hur ett fenomen upplevs, därför är det svårt att säkerställa reliabilitet (Bryman 2018). Ett sätt att eftersträva reliabilitet är att granska transkriberingen (Creswell & Creswell 2023), vilket jag gjorde.

Tidigare forskning

Det finns olika exempel på forskning angående repression mot miljöaktivism över världen. Däribland pekar Gulliver et al. (2023) på att rättigheter till protest eller demonstration inskränks i Australien, som kan kopplas till politiska intressen och företagsintressen. Detta sker dels genom lagstiftning, dels genom så kallad retorisk kriminalisering – vilket innebär både en politisk och medial retorisk framställning av miljöaktivister som säkerhetshot och hot mot ekonomiska och politiska intressen (Gulliver et al. 2023). Även Mireanu (2014) belyser en liknande trend i Italien, Frankrike, Grekland, Storbritannien, Rumänien och USA, där fokus ligger på kriminalisering av miljöaktivister genom att framställa dem som ekoterrorister och därav ett säkerhetshot. Detta kopplar Mireanu (2014) till globala ekonomiska strukturer, där företagsintressen är drivande angående kriminaliseringen, vilket möjliggörs genom politiska beslut. Därtill påvisar Le Billon och Lujala (2020) en global trend gällande olika former av repression gentemot miljö- och markbeskyddare (*environmental / land defenders*), där miljöaktivister ingår. Det primära fokuset för Le Billon och Lujala (2020) är att urskilja repressionsmönster och avgörande faktorer för repression som resulterar i dödsfall, och kopplar repressionsintensiteten (där dödsfall är högst) till internationella investeringar, nationellt beroende av mineralutvinning, nationell inkomstnivå, protestintensitet, ursprungsbefolkningsstorlek och regimtyp. Men de illustrerar även, med hjälp av Temper et al. (2015) (se Le Billon & Lujala 2023), bland annat kriminalisering och repression i Asien, Latinamerika, Afrika, Mellanöstern, Globala nord och ö-nationer. Därutöver avser Szalai

(2022) med sitt teoretiska ramverk att skapa en ingång till hur repression mot miljöaktivism kan studeras. Genom fokus på miljöaktivismens förmåga till förändring kan samtidigt nya insikter angående samspelet mellan maktrelationer och miljökonflikter uppnås (Szalai 2022).

Det som framgår av den tidigare forskningen är att både politiska och ekonomiska intressen, samt globala ekonomiska strukturer är av relevans gällande repression mot miljöaktivism. Detta har varit stöd i min avvägning gällande vad undersökningen ska fokusera på.

Analys och diskussion

För att undersöka varför staten utövar repression mot miljöaktivister, behöver även sammanhanget för repressionen undersökas. Jag utgår från Szalai (2022) som menar att miljöaktivism är en form av informell miljöreglering till följd av otillräcklig eller obefintlig formell miljöreglering. Repressionen är med andra ord en del i ett orsakssammanhang som inbegriper formell miljöreglering. Därför utgår jag från att miljöpolitik speglar den formella miljöregleringen. Samtidigt uppstår, reproduceras och regleras miljöproblem i en kontext. Utgångspunkten för detta är att det kapitalistiska tillväxtimperativet (Buch-Hansen & Nielsen 2023) är en förutsättning för hur miljöproblem uppstår, reproduceras och regleras, som upprätthålls av mekanismerna kultur, neoliberalism, samt formell och informell miljöreglering. Detta är samtidigt en förutsättning som den praktiserade formella och informella miljöregleringen behöver förhållas till. Därför fokuserar studien på den formella miljöregleringen och miljöaktivisters motiv. För att sedan undersöka hur de förhåller sig till varandra.

Formell miljöreglering

För att få en bredare bild av förutsättningen för den formella miljöregleringen och statliga repressionen mot miljöaktivism kommer detta kapitel först presentera en kort beskrivning och analys av den svenska miljöpolitikens utveckling. Sedan redogöra för och analysera hur den samtida formella miljöregleringen ser ut utifrån den miljöpolitik som förs.

Historisk utveckling av formell miljöreglering

Under de senaste 50 åren har Sverige legat i framkant gällande miljöfrågor och det miljöpolitiska arbetet (Bernes & Lundgren 2009; Österblom & Blasiak 2022). Exempelvis var

Sverige tidigt ute gällande utformandet av miljövard och miljöpolitik (Bernes & Lundgren 2009). Utifrån miljövard började miljöpolitik bedrivas som ett särskilt område i slutet av 1960-talet. Den skulle dock inte integreras i andra politiska områden som industri och transport, och miljöproblem ansågs inte vara ett samhällsproblem. Den miljöpolitik som fördes fokuserade främst på att åtgärda redan uppkomna miljöproblem genom riktade insatser till punktkällor. Det var inte förrän 1985 Sverige utsåg sin första miljöminister, Ingvar Carlsson, som började uppmärksamma individens personliga ansvar för miljön (Bernes & Lundgren 2009). Kort därefter, 1987, lanserade Brundtlandkommissionen sin idé om hållbar utveckling där vikten av ekonomisk tillväxt och näringslivet som en del av lösningen uppmärksammades (Bernes & Lundgren 2009; Cipler & Roberts 2017), vilken kom att ha stark påverkan på den svenska miljöpolitiken. Fokus riktades på förebyggande åtgärder och miljövard var nu ett samhällsintresse som skulle bedrivas av alla samhällsaktörer, och detta ansågs vara möjligt att genomföra utan en negativ tillväxtpåverkan (Bernes & Lundgren 2009).

Under 1990-talet och tidiga 2000-talet vidareutvecklades och preciserades miljöpolitiken. I början av 1990-talet infördes beskattning på energi och vissa utsläpp i enlighet med PPP (*polluter pays principle*), och miljöpolitiken började decentraliseras och individualiseras. Därpå började även kretsloppstänkande uppmärksammas med fokus på återvinning framför deponering. När Sverige gick med i EU, 1995, behövde den inhemska miljöpolitiken förhålla sig till nya förutsättningar. Detta medförde en risk att miljöpolitiken skulle försvagas då Sveriges miljölagstiftning nått längre än EU:s. Det svenska medlemskapet innefattade dock en miljögaranti som innebar att Sverige inte behövde försämra sin miljöpolitik, vilken sällan utnyttjades. Året därpå introducerade dåvarande statsminister Göran Persson det gröna folkhemmet, en ambition att utveckla Sverige till ett ekologiskt hållbart och konkurrenskraftigt samhälle med hjälp av grön teknologi, som grundade sig i en antropocentrisk vision om att teknologi och ekonomi kunde frikopplas från naturen. Miljökvalitetsmålen, som lanserades 1998, var en del av den uppdaterade miljöpolitiken. Syftet med miljökvalitetsmålen var att samordna miljöpolitikens mål med fokus på hur framtiden skulle se ut ur ett hållbarhetsperspektiv. Då miljökvalitetsmålen var övergripande krävde oppositionen konkretisering i form av delmål gällande genomförande och 2001 antog riksdagen kring 70 delmål (Bernes & Lundgren 2009).

Det som framgår ligger i linje med vad Buch-Hansen och Nielsen (2023) beskriver. Det vill säga att den formella miljöregleringen har utvecklats utifrån det kapitalistiska tillväxtimperativet. Fokus för den formella miljöregleringen har legat på tillväxt, näringslivet och konkurrenskraftighet. Det vittnar om en tilltro till marknaden som en väg till effektiv

miljöreglering. Samtidigt kan anspelningen till Sverige som konkurrenskraftigt även antyda att den statliga verksamheten förhöll sig till en global marknad. Detta bekräftar Szalais (2022) utgångspunkt gällande formell miljöreglering, att miljöregleringen delvis utformas utifrån globala maktrelationer i form av globala ekonomiska intressen. Därtill framstår det som att tillväxt ansågs vara frikopplat från miljöpåverkan. Det finns även en antydning till understödjande mekanismer som neoliberalism. En decentralisering och individualisering av miljöregleringen, samt tilltron till marknaden överensstämmer med neoliberala tankegångar (Buch-Hansen 2023).

Samtidigt pekar Bernes och Lundgren (2009) på att den miljöpolitik som drivits i Sverige inte alltid varit för miljöns bästa. Subventioner, skattelättnader, tillstånd och lagstiftning har i många fall utformats för att underlätta för fiskeindustrin, skogsbruket, jordbruket, energikrävande industrier och exploatering av naturresurser, där syftet varit att gynna ekonomin. Detta har skett på bekostnad av miljön samtidigt som individens miljöansvar uppmärksammas allt mer i det politiska samtalet (Bernes & Lundgren 2009).

Med andra ord har den formella miljöregleringen praktiserats främst för att gynna industrin på miljöns bekostnad. Detta ligger i linje med Szalai (2022) som menar att kultur i form av natursyn påverkar hur miljöreglering utformas och praktiseras. Miljöpolitikens fokus på att gynna tillväxt genom exploatering av naturresurser påvisar att miljöregleringen varit präglad av en syn på naturen som ett medel för tillväxt. Därtill talar tillväxtfokus för att miljöregleringen förhållit sig till det kapitalistiska tillväxtimperativet. Detta bidrar samtidigt till att miljöproblem uppstår och reproduceras (Szalai 2022; Buch-Hansen & Nielsen 2023). Därför kan den formella miljöregleringen beskrivas som otillräcklig gällande lindra och förhindra miljöproblem. Det politiska fokuset på individens miljöansvar antyder samtidigt att mekanismen neoliberalism har samspelat vid formuleringen av den formella miljöregleringen. Med andra ord synliggörs två mekanismer, kultur och neoliberalism, som understödjer förutsättningen och strukturen det kapitalistiska tillväxtimperativet.

Miljöpolitiken som drevs var inte utformad i ett vakuum. Den påverkades av samtida varierande intressen, samhällsdebatter och opinion. Ekberg och Pressfeldt (2022) visar i sin undersökning hur aktörer med anknytning till neoliberala tankesmedjor deltog i och påverkade den miljöpolitiska debatten i Sverige 1988–2000. Genom fokus på tilliten till marknadens självreglerande egenskaper, miljöproblematikens komplexitet och genomförbarhet aktualiserade aktörerna neoliberal miljöåtgärder och individens konsumentansvar, vilket skiftade fokus bort från statlig styrning. Detta antas ha påverkat miljöpolitiken till fördel för industrin med tillit till internationella miljöåtgärder. Samtidigt framställdes miljörörelsen som

vilseledande med dolda motiv (Ekberg & Pressfeldt 2022). Med gruvindustrin som exempel pekar Anshelm och Haikola (2018) på att den svenska miljöpolitiken avpolitiserats i början av 2000-talet. Tidigare hade politiken kring gruvindustrin varit omtvistad bland annat angående ideologiska värden som naturvärden kontra ekonomiska värden. Men kring 2010-talet rådde det, med några få undantag, en blocköverskridande politisk enstämmighet som ekade neoliberalism gällande gruvindustrins betydelse för samhällsekonomin. Staten blev mindre delaktig och dess huvuduppgift var främst att underlätta expansion av industrin genom investeringar och att påskynda miljötillstånd (Anshelm & Haikola 2018). Den politik som fördes väckte dock civila reaktioner och motstånd med fokus på miljön och social rättvisa. Olika sammansättningar av intressenter, däribland miljöaktivister, mobiliserade och varierande protestaktioner genomfördes i olika delar av landet. Detta bidrog till att en del politiker i riksdagen började motsätta sig statens hållning och att myndigheter i vissa fall rev upp statliga gruvtillstånd, den svenska miljöpolitiken gällande gruvindustrin hade med andra ord återpolitiserats (Anshelm & Haikola 2018).

Det Ekberg och Pressfeldt (2022), samt Anshelm och Haikola (2018), påvisar styrker ytterligare hur mekanismen neoliberalism samverkat vid utformandet av den formella miljöregleringen. Likaså framkommer det att mekanismen kultur, i form av natursyn (Szalai 2022, s. 30–34), medverkat vid utformandet. Främjandet av gruvindustrin talar för en syn på naturen som medel för tillväxt. Samtidigt synliggörs även hur maktrelationer påverkat miljöregleringen (Szalai 2022). Den formella miljöregleringen väckte civilt motstånd som miljöaktivism. Detta bidrog till att den formella miljöregleringen förändrades då den återpolitiserades. Den informella miljöregleringen medverkade alltså till en förändring av den formella miljöregleringen.

Sammanfattningsvis framkommer det att den formella miljöregleringen utvecklats i förhållande till det kapitalistiska tillväxtimperativet. Mekanismerna neoliberalism och kultur har samtidigt varit understödande och samverkande vid utvecklingen. Det har med andra ord förts en formell miljöreglering som bidrar till och reproducerar miljöproblem. Detta har väckt motstånd och genererat informell miljöreglering som exempelvis aktivism, som i viss utsträckning förändrat den formella miljöregleringen.

Samtida formell miljöreglering

Österblom och Blasiak (2022) menar att Sveriges miljöpolitiska förtroende står på spel i och med den nya regeringen som tillträdde i oktober 2022. De hänvisar bland annat till att det första

den nyttillträdde regeringen gjorde var att lägga ner miljödepartementet, samt att de genom sin miljöpolitik visar liten förståelse för hållbarhetens beroende av balans inom alla biosfärer (Österblom & Basiak 2022). Samtidigt menar Chapron (2022) att svensk miljöpolitik är ett hot mot biodiversiteten, han hänvisar delvis till den nya regeringens miljöpolitik men även till hur den svenska miljöpolitiken tidigare förts under olika politiska konstellationer.

Under 2022 har en rad miljöpolitiska beslut fattats som speglar den samtida miljöregleringen. Exempelvis godkände föregående regering i mars 2022 ett gruvbolags ansökan om bearbetningskoncession i Kallak (Liikamaa 2023). Ansökan har varit omtvistad under nio år och bland annat miljörorelsen och berörda samebyar har motsatt sig den. Ansökan godtogs dock med en rad villkor på gruvbolaget, däribland att de kommer få stå för fler kostnader än tidigare tänkt och att de behöver ta största möjliga miljöhänsyn, därutöver har gruvbolaget lovat att bistå med en miljard extra skatteintäkter under 25 år (Liikamaa 2023). Därutöver meddelade det Klimatpolitiska rådet i en rapport i mars 2022 bland annat att regeringen behövde införa snabbare åtgärder för att uppnå en klimatomställning och däribland genom att bli av med beroendet av fossil energi (TT 2022). När den nya regeringen sedan tillträdde i oktober 2022 var ett av deras första miljöpolitiska beslut att lägga ner miljödepartementet och bildade istället ett klimat- och näringslivsdepartement som även ska hantera miljöfrågor. Detta motiverades utifrån att en klimatomställning genomförs enklare genom bättre förutsättningar för näringslivet (Monzón 2022; Lindström 2022). Vidare meddelade finansministern, i november 2022, att det skulle bli svårt att nå Sveriges klimatmål till 2030 då regeringens beslut att sänka reduktionsplikten kommer bidra till en utsläppsökning på tio procent (Larsson, Golster & Ibrahim 2022).

Den samtida miljöregleringen under 2022 framstår som mer tillväxtfrämjande än miljöfrämjande. Föregående regerings godkännande av den omstridda bearbetningskoncessionen talar för att tillväxt gynnas framför miljön. Samtidigt påvisar beslutet en otillräcklig formell miljöreglering. Detta har genererat motstånd genom exempelvis aktivism, då miljörorelsen motsatt sig förslaget. Den formella miljöregleringen genererar alltså en ansats till informell miljöreglering, vilket ligger i linje med Szalai (2022). Samtidigt var regeringens godkännande förenat med en rad miljökrav, vilket talar för en miljöhänsyn. Därtill talar det Klimatpolitiska rådets rapport för att den formella miljöregleringen är otillräcklig om förändring ska ske. Den nuvarande regeringens beslut om att lägga ner miljödepartementet och hantera miljöfrågor inom det nybildade klimat- och näringslivsdepartementet antyder neoliberala resonemang. Genom att sammankoppla miljöfrågor med näringslivet signalerar de samtidigt en tillit till marknaden som miljöreglerande. Detta ligger i linje med Buch-Hansen

och Nielsen (2023), miljöhantering genom marknadsbaserade lösningar är ett uttryck för neoliberal tankegångar. Samtidigt pekar beslutet om att sänka reduktionsplikten på att miljöregleringen är bristfällig då den kommer leda till miljöproblem genom utsläppsökning.

Även under 2023 fattades beslut som speglar den samtida miljöregleringen. I februari 2023 beslutade regeringen att minska budgeten till Naturvårdsverket, vilket bland annat förväntas påverka den biologiska mångfalden negativt då exempelvis bekämpning av invasiva arter blir drabbad. Beslutet grundas i ekonomiska motiv, då hög inflation och höga elpriser, samt lågkonjunktur inte erbjuder en generös budget (Bunnvik & Mattisson 2023). Vidare höll regeringen ett nationellt klimatmöte i juni, som fokuserade på Sveriges framtida internationella konkurrenskraftighet genom en klimatomställning med hjälp av vinstinriktade, industriella, tekniska och politiska lösningar (Carlén 2023). Under klimatmötet menade statsministern att ”Näringslivet är Sveriges nya miljö rörelse” (Carlén & Palmström 2023) och att EU:s roll är central angående omställning, samt att regeringen ska underlätta omställning genom att påskynda elektrifiering och tillståndsprocesser. Majoriteten av de inbjudna deltagarna företrädde näringslivet och industrin, därutöver var en professor i nationalekonomi – som forskar inom klimatekonomi – inbjuden, men inga representanter från miljö rörelsen. Anledningen till att deltagarna främst kom från näringslivet och industrin motiverades med att de är de största utsläpparna och behöver därmed mer fokus. Klimatmötet orsakade en del kritiska reaktioner, däribland från miljöaktivister som bland annat visade sitt missnöje med regeringens klimatpolitik genom demonstrationer och olika protestaktioner (Carlén 2023; Carlén & Palmström 2023). I september meddelade regeringen återigen att deras politik kommer bidra till ytterligare ökade utsläpp, då de skär ner på klimatbudgeten samtidigt som skatten på bensin och drivmedel sänks. Utsläppsminskande satsningar kommer istället fokusera på kärnkraftsunderlättande reformer och förkortade tillståndsprocesser (Zachrisson Winberg 2023).

Den samtida formella miljöregleringen förefaller vara präglad av ett tillväxtfokus och neoliberal resonemang. Detta antyder en otillräcklig formell miljöreglering. Exempelvis kommer den minskade budgeten till Naturvårdsverket drabba biodiversiteten negativt. Beslutet motiverades dock utifrån inflationen, höga elpriser och lågkonjunktur. Regeringen har med andra ord andra saker att förhålla sig till vid beslutsfattande, exempelvis folkets ekonomiska situation. Samtidigt antyder motivet även att ekonomin förhåller sig till globala ekonomiska förhållanden, vilket i längden påverkar hur den formella miljöregleringen praktiseras. Detta ligger i linje med Szalais (2022) resonemang, att den lokala formella miljöregleringen påverkas av globala maktrelationer i form av globala ekonomiska intressen. Därtill finns det en fortsatt

antydning till neoliberalism och tillväxtfokus. Det framstår som att regeringen förlitar sin miljöreglering till näringslivet och internationella miljöåtgärder genom EU, samt till förkortade och underlättade tillståndsprocesser. Detta ligger i linje med både Ekberg och Pressfeldts (2022) och Anshelm och Haikolas (2018) beskrivning av en neoliberal påverkan på miljöpolitik. Utifrån klimatmötets näringslivsfokus och underlättandet av tillståndsprocesser överensstämmer miljöregleringen med Buch-Hansen och Nielsens (2023) beskrivning. Miljöpolitiken präglas med andra ord av en tilltro till marknadsbaserade lösningar och tillväxt genom näringslivet, och förlitar sig på förenklade tillståndsprocesser. Därtill har miljöaktivister protesterat mot den formella miljöregleringen, exempelvis i samband med klimatmötet. Utifrån Szalai (2022) vittnar detta om en otillräcklig formell miljöreglering som därmed genererar informell miljöreglering. Klimatmötets fokus på industrin och näringslivet motiverades dock utifrån deras stora utsläpp, vilket antyder miljöfrämjande motiv. Samtidigt har det fattats beslut som direkt leder till ökade utsläpp. Därmed framstår den samtida formella miljöregleringen som främst otillräcklig ur miljösynpunkt.

Sammanfattningsvis framkommer det att den samtida formella miljöregleringen utformas och praktiseras i förhållande till det kapitalistiska tillväxtimperativet, där neoliberalism som mekanism bistår utvecklingen och utformandet. Det framkommer även att miljöregleringen kommer bidra med mer miljöproblem, både gällande biodiversiteten och utsläpp. Med andra ord är den formella miljöregleringen otillräcklig. Detta har genererat civilt motstånd i form av bland annat miljöaktivism.

Miljöaktivisters perspektiv

För att undersöka vad som förutsätter och orsakar repression mot miljöaktivism behövdes underliggande mekanismer urskiljas, med fokus på formell och informell miljöreglering. Utgångspunkten är att miljöaktivism är en form av informell miljöreglering till följd av otillräcklig eller obefintlig formell miljöreglering. Syftet med intervjuerna var att undersöka vad som driver miljöaktivister, för att kunna koppla deras motiv till mekanismerna formell och informell miljöreglering. Under analysens gång av intervjumaterialet kunde olika uttryck för detta urskiljas, vilket delades in i tre övergripande teman; motivation till aktivism, behov av förändring och repression mot miljöaktivister. Avslutningsvis kommer samtida repressionen undersökas utifrån samtida formell miljöreglering, med stöd av intervjumaterialet och föregående kapitel.

Motivation till aktivism

Tanken med att intervjua miljöaktivister var att bland annat undersöka vad som motiverade deras aktivism, för att koppla deras motiv till formell och informell reglering av miljöproblem. Intervjupersonerna gav uttryck för hur formell reglering av miljöproblem på olika sätt motiverat till aktivism. Exempelvis angående frågan om varför de är miljöaktivister fanns det hos intervjuperson 1 (hädanefter IP1) en tydlig koppling mellan bristande formell reglering och motivationen till aktivismen. IP1 svarade att engagemanget började under en sjukskrivning som erbjöd tid till att sätta sig in i klimatfrågan och sa bland annat: "[...] tror det gick upp för mig först då hur allvarligt läget är och att våra politiker inte gör någonting." Med andra ord syftar IP1 till en bristande formell miljöreglering då politikerna inte gör någonting. IP1 vidareutvecklade sedan orsaken till sitt engagemang med:

Och tänkte att jag inte har tid att gå en utbildning, där jag hamnar i en organisation som jag tycker inte gör tillräckligt ändå, utan det krävs mer effektiva metoder än de som har använts de senaste 30 åren. Har ju följt klimatrörelsen och de har ju gjort demonstrationer, namninsamlingar, och de startar politiska partier och ändå så ökar utsläppen.

Även detta kan tolkas som ytterligare ett uttryck för bristande formell miljöreglering, genom att den inte bidrar till minskande utsläpp och att det finns ett behov av effektivare metoder. Men det vittnar samtidigt om att när miljöreglering, eller miljöengagemang, formaliseras blir det otillräckligt, eftersom utifrån både Szalai (2022) och Buch-Hansen och Nielsen (2023) sker formaliseringen inom en neoliberal kapitalistisk kontext. Alltså genererar den bristande formella regleringen informell reglering i form av miljöaktivism. Samtidigt blir miljöaktivismen även ett uttryck för motstånd mot den kontext den formella regleringen sker inom (Szalai 2022).

Därtill framkom det att formell miljöreglering i form av repression motiverade till aktivism. Vid frågan om varför de är miljöaktivister berättade IP1 även om varför miljöengagemanget utvecklades till handling i form av aktivism. Det var en känslomässig respons på att 17 miljöaktivister hade blivit gripna efter en slow-walk i Stockholm:

Det, jag tänkte inte på det då, men jag bara hade den här väldigt starka känslan det här är inte rätt, jag måste åka upp. Så jag [...] åkte upp och var med på deras slow-walks och fick lära mig hur de använder fredligt motstånd som en strategi för att skapa uppmärksamhet, men också på längre sikt skapa förändring, politiskt då, i Sverige.

Detta antyder att även repression som formell miljöreglering bidrog till aktivism, och därmed informell reglering.

För att vidare kunna undersöka kopplingen mellan motivationen till aktivismen och den formella miljöregleringen var en följdfråga om aktivismen riktade sig till någon särskild. Båda intervjupersonernas svar på frågan hänvisade bland annat till en statlig oförmåga och ovilja till att hantera miljöproblem. Intervjuperson2 (fortsättningsvis IP2) inledde sitt svar med att aktivismen riktade sig till folket och sa: ”Först är det folket, vanliga medborgare, det är dem vi riktar oss till.” Detta angavs även vara en motivation till aktivismen i form av civil olydnad, ett sätt att uppmärksamma ett problem för folket. IP2 fortsatte sedan och sa: ”Så att vi riktar oss inte till politikerna, av den enkla anledningen att de varken vill eller kan göra någonting åt den här situationen vi befinner oss i.” Detta tolkar jag som ett uttryck för bristande formell miljöreglering och att aktivismen är ett sätt att synliggöra detta. Det är något även IP1 pekar på: ”[...] så har vi redan ställt krav på regeringen och de har inte lyssnat på oss, så motståndet just nu handlar om att uppmärksamma det, att de lyssnar inte på oss.” Alltså blir aktivismen ett uttryck för informell miljöreglering, där det ingår att synliggöra den statliga oförmågan och oviljan.

Det framkom även att ett moraliskt ansvar motiverade båda intervjupersonerna till aktivismen. Detta framträdde exempelvis vid frågorna om varför miljöproblem uppstår och vems ansvar det är avhjälpa miljöproblemen. Däribland menade IP1 att miljöproblem är ett politiskt misslyckande, som i längden kommer drabba allt liv på jorden, och sa: ”Det är också därför jag bestämt mig för att jag kommer göra motstånd mot det här, jag kommer göra allt för jag vet om att jag kommer ångra mig om jag inte gör det.” Detta anspelar på att det är ett moraliskt ansvar som motiverar till aktivismen. Därtill menade IP2 att bland annat politiker har ett ansvar för att miljöproblem uppstår, och hänvisade senare till ett etiskt övervägande som medför en moralisk skyldighet angående ansvar att avhjälpa: ”Det är ett existentiellt ansvar, att fråga dig själv vilken typ av människa vill du vara i den här situationen vi befinner oss i? Och det är ett personligt ansvar du aldrig kan frånsäga dig.” Detta tolkar jag som att IP2 anser att avhjälpa miljöproblem är en moralisk skyldighet, och aktivismen blir därmed ett sätt att avhjälpa. Med andra ord är det inte enbart formell reglering som motiverar aktivismen, utan även ett moraliskt ansvar. Samtidigt, utifrån båda intervjupersonerna, kan det tolkas som att det är den formella regleringen som bidrar till det moraliska ansvarstagandet.

Sammanfattningsvis framkom det att den formella miljöregleringen uppfattades som otillräcklig. Detta skapade ett behov av informell miljöreglering i form av aktivism för att

motverka miljöproblem, vilket inkluderar att uppmärksamma den politiska oförmågan till effektiv miljöhantering.

Behov av förändring

För att ytterligare undersöka vad som driver miljöaktivister berörde intervjuerna även vad syftet med aktivismen är och varför det behövs. Ett återkommande tema som uppkom under olika delar av intervjuerna var ett behov av förändring. På olika sätt uttryckte intervjupersonerna ett behov av förändring och hur aktivismen var en del i att uppnå detta.

Angående frågan om målet med aktivismen menade IP2 att det fanns flera mål, där ett mål var en omfattande samhällsomställning för att hålla sig till Parisavtalet. Men då rapporter pekar på att det inte kommer gå fick syftet en annan inriktning: ”Utan det som vi försöker göra, är att göra så snabb och stor omställning som möjligt för att rädda det som räddas kan.” För att uppnå detta hänvisade IP2 till att en stor del av aktivismen syftar till att möjliggöra förändring genom att skapa medvetenhet. Även IP1 hänvisade till omställning vid frågan om målet med aktivismen och sa bland annat: ”Ena grejen är ju motståndet mot de som fortfarande släpper ut koldioxid, och andra delen är ju omställningen. Och där pratar vi mycket om att fördjupa demokratin, att folket ska vara med och bestämma.”

Båda intervjupersonerna vittnar alltså om ett behov av förändring genom omställning för att motverka miljöproblem. Detta kan samtidigt tolkas som ett uppfattat behov av förändrade maktrelationer för att kunna genomföra en omställning. För att effektivisera miljöregleringen behövs en annorlunda maktfördelning med fokus på folket, genom att skapa en folklig medvetenhet och fördjupa demokratin. Aktivismen blir då en väg till detta, vilket ligger i linje med Szalai (2022). Det vill säga att aktivismen är ett uttryck för informell miljöreglering då den söker social kontroll av miljöproblem genom förändrade maktrelationer.

Ett behov av förändrade maktrelationer för att uppnå förändring vidareutvecklades under intervjuerna. Vid frågan om till vem aktivismen riktade sig angav IP2 bland annat att aktivismen var ett medel för att lyfta maktpositioner och dolda samhällskonflikter. Detta utgjorde även grunden till ett annat mål med aktivismen: ”Utan vårt mål är egentligen att avslöja dem [politikerna] och synliggöra det politiska haveriet, så att folk börjar misstro det politiska systemet vi har idag.” Till viss del uppmärksammar detta ett behov av förändrade maktrelationer för att uppnå förändring. Genom att lyfta den formella miljöregleringen som ett politiskt misslyckande, väcks folklig misstro till den. På ytterligare ett sätt blir aktivismen därför ett medel till att skapa medvetenhet. Detta förväntas bidra till förändrade maktrelationer och

därmed social kontroll över miljöregleringen. Med andra ord genererar den formella miljöregleringen informell miljöreglering genom aktivism.

Vid frågan om vems ansvar det är att miljöproblem uppstår gav IP1 uttryck för ett behov av systemförändring:

Det finns ju en diskussion om det är konsumentens fel, som individens fel. Är det individen som ska ändra sin livsstil, för att vi ska kunna ställa om på ett rättvist sätt, för att vi ska kunna leva inom planetens gränser? [...] Även fast man gör alla dessa livsstilsförändringarna, så är det ändå att vi behöver att det sker på en systemnivå. Samhället behöver ändras, helt och hållet, tillsammans såklart.

Detta vittnar om ett behov av samhällsförändring genom systemförändring för att motverka miljöproblem. Det talar samtidigt för en bristfällig miljöreglering till följd av en neoliberal kapitalistisk kontext. Uttalandet ligger i linje med vad både Buch-Hansen och Nielsen (2023) och Ekberg och Pressfeldt (2022) beskriver. IP1 hänvisar med andra ord till hur nuvarande miljöreglering fokuserar på individens konsumentansvar. Detta talar både för en kulturell mekanism som upprätthåller det kapitalistiska tillväxtimperativet (Buch-Hansen & Nielsen 2023), samt att det är en effekt av neoliberala strömningar (Ekberg & Pressfeldt 2022). Därtill menar IP1 att det krävs förändrade maktrelationer för att uppnå reell förändring, eftersom systemförändringen genomförs tillsammans.

Även IP2 betonade en neoliberal kapitalistisk kontext gällande frågan om varför miljöproblem uppstår, och sa: ”Det är ju ett systemproblem som ger klimat- och miljöproblemen.” Detta vidareutvecklades sedan där det politiska systemet, mänsklig och politisk kortsiktighet, nyliberalism och individualism, samt en övertro på marknadskrafterna är en del av systemproblemet. IP2 beskriver alltså miljöproblem som ett strukturellt problem till följd av det kapitalistiska tillväxtimperativet, som upprätthålls genom mekanismer som kultur och neoliberalism. Med andra ord redogör IP2 för det sammanhang Buch-Hansen och Nielsen (2023) redogör för gällande uppkomst och reproduktion av miljöproblem.

Sammantaget upplever intervjupersonerna miljöproblem och miljöreglering som ett systemproblem, till följd av en neoliberal kapitalistisk kontext. Detta skapar ett behov av en systemförändring. För att uppnå en systemförändring behöver maktrelationerna förändras och aktivismen är ett medel till att uppnå det. Aktivismen är därför ett uttryck för informell miljöreglering.

Repression mot miljöaktivister

Syftet med undersökningen var att undersöka varför statlig repression mot miljöaktivister förekommer. Därför avhandlades även repression under intervjuerna. Det berördes i frågorna som ställdes, men det uppkom även under andra delar av intervjuerna. Intervjupersonernas upplevelser och erfarenheter vittnade om olika aspekter av formell och informell miljöreglering.

Exempelvis gav IP1 uttryck för repression som formell miljöreglering i form av ojämlika frihetsförhållanden (Szalai 2022). Det var i samband med en följdfråga till vad målet med aktivismen är som detta berördes. IP1 berättade om en motståndsaktion mot ett miljöskadligt företag. Aktionen hade bemötts med hårda repressioner i form av åtal som kan leda till flera års fängelse. Samtidigt menade IP1 att:

Men det blir ju, det var ju lite målet också att vi skulle liksom. För då blir det så himla tydligt, att vem är det egentligen som gör skadegörelse. Att när man ställer det mot varandra så är det många som inser att nä men det här är inte rimligt att häkta klimataktivister som bara vill få ner utsläppen.

Det IP1 beskriver är en form av ojämlika frihetsförhållanden. Företaget kan fortsätta med sin miljöskadliga verksamhet utan repression, medan miljöaktivisterna som motsätter sig verksamheten utsätts för hårda repressioner. Repressionen blir därför en kontrollmekanism för att bibehålla den miljöskadliga verksamheten, vilket samtidigt innebär att miljöproblem reproduceras.

Under intervjuerna berördes även repressionens syfte och vem som är repressionsutövare. Vid frågan om det fanns andra upplevelser av repression berättade IP1 att demonstrationer på motorvägar ofta resulterat i hårda repressioner som sabotageåtal och sa:

Sverige har verkligen varit i framkant när det gäller repressionen mot klimataktivister. Och det har ju gjort det väldigt svårt, svårt att växa, för att de vill väldigt tydligt tysta oss.

Uttalandet antyder att syftet med repressionen är att stävja motståndet genom att tysta aktivisterna. Utifrån Szalai (2022) kan detta beskrivas som en kriminalisering av motstånd och en reaktion på miljöaktivismen. Det är med andra ord ett uttryck för formell miljöreglering genom repression. Jag frågade vidare vem det är som vill tysta dem och IP1 svarade: ”Jag tänker framförallt på våra politiker”. Då politiker är en del av regeringen och riksdagen tolkar jag detta som statlig repression. Samtidigt kan det vara intervju temat, statlig repression, som påverkade

svaret. Det vill säga att jag genom intervju temat styr intervju personernas resonemang i en viss riktning.

Även IP2 gav uttryck för formell miljöreglering genom repression:

Jag tror repressionerna har två syften från politikerna, och det är, det första är att tysta oss. För de vet att om vi går in med lite chockartade repressioner, så finns det en chans från deras sida att de splittrar rörelsen. Och sen tror jag också att framförallt partier på högersidan, vinner strategiskt på det. För det finns väljargrupper som de kan vinna genom att visa hårda tag mot klimataktivister.

Med andra ord beskrivs samma resonemang som i föregående stycke. Syftet med repressionen är att tysta aktivisterna genom kriminalisering av motstånd. Det antyder även att repressionen är ett medel till makt. Politikerna ser potential till att utöka makt genom repressionen. Men det vittnar samtidigt om hur maktrelationer bidrar till hur formell miljöreglering utformas. Ett syfte med aktivismen är att skapa folklig medvetenhet för att effektivisera miljöregleringen. Om aktivisterna tystas genom repression minskar deras möjlighet till detta. Därmed kan staten fortsätta med den bristande formella miljöregleringen, som innebär fortsatta miljöproblem.

Maktrelationer berördes även i andra sammanhang där repression nämdes. Under intervjuerna gav båda intervju personerna uttryck för att repressionen var en nödvändig del i att uppnå förändring. Exempelvis menade IP1 att sabotageåtalet samtidigt kunde bidra till en medvetenhet hos folket. När repressionen blir hårdare framgår det samtidigt att den är oproportionerlig i relation till vad aktivisterna vill uppnå. Detta bidrar till att folket ansluter sig till aktivisternas syfte. Detta var något även IP2 menade:

Vi ser det som en del i den nödvändiga utvecklingen av samhället. Alltså det kommer alltid hårdare repressioner och sen får du ett dilemma. Och så helt plötsligt säger folket är det rimligt att vi låser in fredliga demonstranter i månader i fängelse och häkte, när det de säger är helt rätt? Så det är ju det läget vi försöker komma till. Så det är inte så att vi förfasas över de hårda repressionerna, utan vi ser det som ett naturligt steg.

Med andra ord blir repressionen en del i strävan efter en systemförändring. För att få social kontroll över miljöproblemen behöver maktrelationerna förändras. Samtidigt behövs en folklig medvetenhet för att ändra maktrelationerna. Detta uppnås bland annat genom att framhäva den formella miljöregleringen som ett politiskt misslyckande. Repressionen blir därmed ytterligare ett sätt att uppmärksamma detta. Därigenom blir både repressionen och aktivismen ett medel för att skapa medvetenhet och förändring.

Sammanfattningsvis kan repressionen på olika sätt förklaras utifrån formell och informell miljöreglering. Exempelvis framgår det att repression agerar som kontrollmekanism för att vidmakthålla miljöskadlig verksamhet, och bidrar därmed till reproduktion av miljöproblem. Därtill blir repressionen ett uttryck för formell miljöreglering genom kriminalisering av motstånd. Det framgår även att formell miljöreglering i form av repression möjliggör samtidigt fortsatt otillräcklig miljöreglering. Samtidigt gynnar repressionen möjligheten till informell miljöreglering. Repressionen blir med andra ord ett medel till att förändra maktrelationerna och därmed genomföra förändring.

Samtida formell miljöreglering och repression

För att undersöka vad som förutsätter och orsakar repression mot miljöaktivism har understödjande och samverkande mekanismer urskilts utifrån miljöaktivisters upplevelser och erfarenheter, med stöd av det teoretiska ramverket. Dessutom har förutsättningen för den formella miljöregleringen, utifrån samtida miljöpolitik, undersökts. Det som bland annat framkom är att den formella miljöregleringen utformats och praktiseras utifrån det kapitalistiska tillväxtimperativet. Därtill bidrar den formella miljöregleringen till miljöproblem, vilket innebär att den bidrar till att miljöproblem reproduceras. Detta är samtidigt en förutsättning som den praktiserade informella miljöregleringen – miljöaktivism – behöver förhållas till. Därför behöver även repressionen undersökas utifrån samtida formell miljöreglering.

Under intervjuerna berördes repression i förhållande till den samtida formella miljöregleringen på olika sätt. Det uppkom exempelvis vid frågan om IP1 lagt märke till något särskilt angående politikerns samtal om miljöaktivister. IP1 hänvisade då till ett uttalande en politiker gjort som handlade om att fängsla aktivisterna. Samtidigt antydde IP1 att politikerna fokuserar på repression istället för att lyssna på folket och avhjälpa miljöproblemen: ”vi har ju inte nått ut till någon av regeringarna som vi haft, för de har ju fortfarande inte gjort tillräckligt”. Detta antyder att den samtida formella miljöregleringen, oavsett vilken regering, varit otillräcklig. Vilket ligger i linje med det som framkom i föregående kapitel. Samtidigt kan det tolkas som att staten föredrar repression framför en effektiv miljöreglering. IP1 reflekterade sedan vidare angående den formella miljöregleringen och menade att det finns statlig förmåga till att hantera kriser och exemplifierade med coronakrisen:

Kära medborgare vi är i en kris, nu gör vi så här, vi gör det tillsammans, vi klarar det när vi gör det tillsammans. Tänk om de hade gjort det nu, med klimatkrisen, det hade gjort det så mycket lättare. Men istället så vill de kasta oss i fängelse

Reflektionen förstärker ytterligare att repression föredras framför effektiv miljöreglering. Detta kan bero på att den formella miljöregleringen utformas i förhållande till det kapitalistiska tillväxtimperativet. Utifrån Szalai (2022) innebär det samtidigt att det påverkar hur repressionen utvecklas. Eftersom den formella miljöregleringen sker inom en neoliberal kapitalistisk kontext kan den inte bli effektiv, då kontexten samtidigt förutsätter miljöskadlig verksamhet. Om motstånd till detta uppstår blir repression i slutänden det enda medlet att tillgå, eftersom en effektiv miljöreglering är svåråtkomlig. Därmed bidrar repression till reproduktion av miljöproblem eftersom detta möjliggör för fortsatt miljöskadlig verksamhet.

Den samtida formella miljöregleringen i samband med repression nämndes även av IP2. Vid en följdfråga som handlade om att häktningstiderna blivit längre berättade IP2 om hur FN uppmanat sina medlemsländer att lyssna på aktivisterna istället för att bemöta med repressioner. IP2 menade att i Sverige går utvecklingen snarare i motsatt riktning och att regeringen nonchalerar miljöaktivisterna:

Och det märker man också på det här så kallade klimattoppmötet som regeringen satte nu i somras, där de handplockade lobbyister och vissa klimatorganisationer till deras så kallade klimatmöte och exkluderade oss andra, så de vill ju inte lyssna på oss. Och då måste vi ju agera, att göra vår röst ännu mycket högre.

Klimatmötet har även avhandlats i föregående kapitel. Utifrån Buch-Hansen och Nielsen (2023) var slutsatsen att miljöpolitiken präglas av en tilltro till marknadsbaserade lösningar och tillväxt, samt förenklade tillståndprocesser. Detta ligger i linje med vad Szalai (2022) beskriver. En effektiv formell miljöreglering åsidosätts till fördel för regleringar och policies som utgår från neoliberal kapitalistiska principer. Detta genererar miljöaktivism som en ansats till informell miljöreglering. Aktivismen innebär förändringspotential, vilket även Anshelm och Haikola (2018) gav uttryck för i föregående kapitel. Därför bemöts aktivismen med repression, för att den miljöskadliga verksamheten ska kunna fortgå (Szalai 2022).

Sammanfattningsvis ter sig miljöaktivismen som informell miljöreglering i förhållande till den informella miljöregleringen. Detta leder till repression eftersom den formella miljöregleringen verkar inom en neoliberal kapitalistisk kontext, samt utformas i förhållande till det kapitalistiska tillväxtimperativet. Detta bidrar samtidigt till fortsatta miljöproblem och därigenom till reproduktion av miljöproblem.

Slutsatser

Repression mot miljöaktivister är ett relativt outforskat fenomen. Denna uppsats är en kvalitativ fallstudie som undersöker fenomenet utifrån en kritisk realistisk utgångspunkt. Syftet med studien är att undersöka varför samtida repression mot miljöaktivism förekommer i Sverige. Detta undersöks utifrån frågeställningen: Varför utövar staten repression mot miljöaktivister? Undersökningen är avgränsad till Sverige, med fokus på staten som repressionsutövare och lagstiftning som repressionsmetod. Det teoretiska ramverket agerar som utgångspunkt, mall och förklaringsmodell för undersökningen. Datainsamlingen genomförs genom semistrukturerade intervjuer med miljöaktivister, samt dokument. Det insamlade materialet analyseras sedan genom abstraktion och tematisk analys. Med stöd av det teoretiska ramverket utgår undersökningen från att hur miljöproblem uppstår och reproduceras påverkar även hur miljöproblemen regleras. Utifrån Szalais (2022) förklaringsmodell, med fokus på hur formell och informell miljöreglering samverkar vid repression, analyserar uppsatsen varför staten utövar repression mot miljöaktivister. Analysen visar att statens repressionsutövande mot miljöaktivister kan på olika sätt förklaras utifrån formell och informell miljöreglering. Det framkommer att samtida formell miljöreglering förhåller sig till det kapitalistiska tillväxtimperativet. Därför bidrar den formella miljöregleringen samtidigt till miljöproblem, vilket innebär att miljöproblem reproduceras. Därför upplevs den formella miljöregleringen som otillräcklig, vilket motiverar till informell miljöreglering genom miljöaktivism. Syftet med miljöaktivismen är att uppnå effektiv miljöreglering. Eftersom den formella miljöregleringen förhåller sig till det kapitalistiska tillväxtimperativet, som förutsätter miljöskadlig verksamhet, kan inte staten tillmötesgå miljöaktivisterna. Därför bemöter staten miljöaktivismen med repression, istället för att genomföra en effektiv miljöreglering. Repressionen blir därmed direkt och indirekt ett medel för att reproducera miljöproblem.

Referenser

- Andersson, K. (2020). Hårdare tag mot klimataktivister. *Syre*, 7 september. <https://tidningensyre.se/2022/7-september-2022/hardare-tag-mot-klimataktivister/> [2023-10-19]
- Anshelm, J. & Haikola, S. (2018). Depoliticization, Repoliticization, and Environmental Concerns: Swedish mining Politics as an Instance of Environmental Politicization, *ACME Geography Editorial Collective*, 17(2), s. 561–596.

- Apel Röstlund, J. (2023). Ökad repression mot klimataktivister. *Arbetaren*, 26 april. <https://www.arbetaren.se/2023/04/26/okad-repression-mot-klimataktivister/> [2023-10-19]
- Bernes, C. & Lundgren, L. J. (2009). *Bruk och missbruk av naturens resurser: en svensk miljöhistoria*. Stockholm: Naturvårdsverket
- Brand, U. & Wissen, M. (2017). The imperial mode of living. I Spash, C.L. (red.) *Routledge handbook of ecological economics. Nature and society*. Routledge, s. 152-161.
- Buch-Hansen, H. & Nielsen, P. (2023). *Critical realism, the climate crisis and (de)growth*. *Journal of Critical Realism*, 22(3), s. 347–363. doi:10.1080/14767430.2023.2217050.
- Bunnvik, N. & Mattisson, O. (2023). Regeringen: ”Återkommer när ekonomin tillåter”. *SVT*, 22 februari. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/jonkoping/regeringen-aterkommer-nar-ekonomin-tillater> [2023-12-10]
- Carlén, L. (2023). Regeringen håller nationellt klimatmöte – med fokus på näringslivet. *SVT*, 16 juni. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringen-haller-nationellt-klimatmote-med-fokus-pa-naringslivet> [2023-10-12]
- Carlén, L. & Palmström, O. (2023). Demonstrationer mot regeringens klimatmöte i Stockholm. *SVT*, 16 juni. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/demonstrationer-mot-regeringens-klimatmote-i-stockholm> [2023-12-12]
- Cassegård, C. et al. (2023). Demonisera inte miljöaktivister. *Svenska Dagbladet*, 18 oktober, s. 4.
- Chapron, G. (2022). Sweden threatens European biodiversity, *Science* (New York, N.Y.), 378(6618), p. 364. doi:10.1126/science.adf2714.
- Ciplet, D. & Roberts, J.T. (2017). Climate change and the transition to neoliberal environmental governance, *Global Environmental Change*, 46, s. 148–156. doi:10.1016/j.gloenvcha.2017.09.003.
- Creswell, J. W. & Creswell, J. D. (2023). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sixth edition, international student edition Los Angeles: SAGE
- Czech, B. (2017). The steady state economy. I Spash, C.L. (red.) *Routledge handbook of ecological economics. Nature and society*. Routledge, s. 467-476.

Dieter, A. (2017). Geophysical limits, raw material use and their policy implications. I Spash, C.L. (red.) *Routledge handbook of ecological economics. Nature and society*. Routledge, s. 99-107.

Earl, J. (2022). Repression and Social Movements. I Snow, D. A., della Porta, D., Klandermans, B. & McAdam, D. (red.) *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements*. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1002/9780470674871.wbespm446.pub2>

Ekberg, K. & Pressfeldt, V. (2022). A Road to Denial: Climate Change and Neoliberal Thought in Sweden, 1988-2000, *Contemporary European History*, 31(4), s. 627–644. doi:10.1017/S096077732200025X

Ekot (2023). Pourmokhtari: ”De stör det demokratiska samtalet” [radioprogram]. Sveriges Radio, 5 oktober. <https://sverigesradio.se/artikel/pourmokhtari-de-stor-det-demokratiska-samtalet>

European Commission (2023). *Consequences of climate change*. https://climate.ec.europa.eu/climate-change/consequences-climate-change_en [2023-10-19]

Fernandez, L. (2008). *Policing Dissent: Social Control & the Anti-Globalization Movement*. Rutgers University.

Foster, J.B., Clark, B. & York, R. (2011). *The Ecological Rift. Capitalism's War on the Earth*. Monthly Review Press.

Gulliver, R.E., Banks, R., Fielding, K.S. & Louis, W.R. (2023). The criminalization of climate change protest. *Contention*, 11(1), s. 24–54. doi:10.3167/cont.2023.110103

IPCC (2023). *Urgent climate action can secure a liveable future for all*. <https://www.ipcc.ch/2023/03/20/press-release-ar6-synthesis-report/> [2023-10-19]

Karlén, M., Carlsson Tenitskaja, A. & Ollin, H. (2023). Klimatministern ställde in på grund av säkerhetsskäl. *Göteborgs-Posten*, 4 oktober. <https://www.gp.se/nyheter/sverige/klimatministern-st%C3%A4llde-in-p%C3%A5-grund-av-s%C3%A4kerhetssk%C3%A4l-1.111772462>

Kristersson, U. (@ kristerssonulf) (2023). *Idag skulle klimat- och miljöminister Romina Pourmokhtari delta på ett viktigt klimatevent med Fossilfritt Sverige. Men hon fick ställa in [...]*. [instagraminlägg], 4 oktober. https://www.instagram.com/p/Cx_RMVuMawb/

- Lakhani, N, Gayle, D. & Taylor, M. (2023a). How criminalisation is being used to silence climate activists across the world. *The Guardian*, 2023-10-12. <https://www.theguardian.com/environment/2023/oct/12/how-criminalisation-is-being-used-to-silence-climate-activists-across-the-world> [2023-10-19]
- Lakhani, N, Gayle, D. & Taylor, M. (2023b). Human rights experts warn against European crackdown on climate protesters. *The Guardian*, 2023-10-12. <https://www.theguardian.com/environment/2023/oct/12/human-rights-experts-warn-against-european-crackdown-on-climate-protesters> [2023-10-19]
- Larsson, Y., Golster, M. & Ibrahim, S. (2022). Finansministern: Svårt nå Sveriges klimatmål till 2030. *SVT*, 14 november. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/finansministern-svart-na-sveriges-klimatmal-till-2030> [2023-12-12]
- Le Billon, P. & Lujala, P. (2020). Environmental and land defenders: Global patterns and determinants of repression. *Global Environmental Change Part A: Human & Policy Dimensions*, 65(2020), s. 1-16. doi:10.1016/j.gloenvcha.2020.102163.
- Lenas, S. (2023). Forskare: Extinction Rebellion utgör ingen säkerhetsrisk mot ministrar. *Dagens Nyheter*, 11 oktober. <https://www.dn.se/sverige/forskare-extinction-rebellion-utgor-ingen-sakerhetsrisk-mot-ministrar/> [2023-10-23]
- Liikama, A. (2023). Regeringen säger ja till en gruva i Kallak. *SVT*, 12 december. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norbotten/naringsministern-kallar-till-presstraff-om-gruvan-i-kallak> [2023-12-12]
- Lindström, A. (2022). Skrotat miljödepartement oroar före detta miljöministrarna. *SVT*, 26 oktober. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/skrotat-miljodepartementet-oroar-fore-detta-miljoministrarna> [2023-12-12]
- Mireanu, M. (2014). The criminalisation of environmental activism in Europe. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Sociologia*, 2014(2), s. 87–103.
- Monzón, P. (2022). Miljödepartementet läggs ned – Naturskyddsföreningen: Våldigt oroliga. *Sveriges Radio*, 18 oktober. <https://sverigesradio.se/artikel/miljodepartementet-laggs-ned-naturskyddsforeningen-valdigt-oroliga> [2023-12-10]
- Nationalencyklopedin* (u.å.). Dagstidning. Tillgänglig: Nationalencyklopedin [2023-11-28] <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/dagstidning>

Persson, E. (2023). Över 200 klimataktivister dömda – 25 för sabotage. *Dagens arena*, 23 augusti. <https://www.dagensarena.se/innehall/200-klimataktivister-domda-25-sabotage/> [2023-10-23]

Peterson, A. & Wahlström, M. (2014). Repression: The Governance of Domestic Dissent. I della Porta, D. & Diani, M. (red.) *The Oxford Handbook of Social Movements*. s. 634-652. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199678402.013.2>

Regeringskansliet (2021). *Den svenska förvaltningsmodellen*. <https://www.regeringen.se/lattlast-information-om-regeringen-och-regeringskansliet/den-svenska-samhallsmodellen/den-svenska-forvaltningsmodellen---tre-nivaer/> [2023-11-19]

Rootes, C. (2022). Environmental Movements. I Snow, D. A., della Porta, D., Klandermans, B. & McAdam, D. (red.) *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements*. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1002/9780470674871.wbespm464.pub2>

Saunders, C. (2022). Activism. I Snow, D. A., della Porta, D., Klandermans, B. & McAdam, D. (red.) *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements*. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1002/9780470674871.wbespm002.pub2>

SFS 1962:700. *Brottsbalk*.

Spash, C. L. (2017). Social ecological economics. I Spash, C.L. (red.) *Routledge handbook of ecological economics. Nature and society*. Routledge, s. 3-16.

Steffen, W. et al. (2015). Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *Science*, 347(6223), p. 736. doi: 10.1126/science.1259855.

Sveriges Radio (2023). *Vårt uppdrag*. <https://sverigesradio.se/artikel/vart-uppdrag> [2023-12-12]

Sveriges Riksdag (2023). *Beslutar om lagar*. <https://www.riksdagen.se/sv/sa-fungerar-riksdagen/riksdagens-uppgifter/beslutar-om-lagar/> [2023-11-19]

SVT (2023). *Är SVT vänster- eller högervidet?* <https://www.svt.se/kontakt/ar-svt-vanster-eller-hogervridet> [2023-11-29]

Szalai, A. (2022). A social control perspective for the study of environmental harm and resistance. I Vegh Weis, V. (red.) *Criminalization of activism. Historical, present, and future perspectives*. Routledge, s. 30-41. doi: 10.4324/9781003144229-4

TT. (2022). Här är fem krav på regeringens klimatpolitik. SVT, 7 april. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/har-ar-fem-krav-pa-regeringens-klimatpolitik> [2023-11-30]

Vincent, S. & O'Mahoney, J. (2018). Critical realism and qualitative research: An introductory overview. I Cassell, C., Cunliffe, A. L. & Grandy, G. (red.) *The SAGE Handbook of Qualitative Business and Management Research Methods: History and Traditions*. Sage.

Walliman, N. (2022). *Research methods: the basics*. Tredje upplagan. Abingdon, Oxon: Routledge

Zachrisson Winberg, J. (2023). Krympande klimatbudget ger kraftigt ökade utsläpp. SVT, 22 september. <https://www.svt.se/nyheter/krympande-klimatbudget-ger-kraftigt-okade-utslapp> [2023-12-12]

Österblom, H. & Blasiak, R. (2022). Credibility at stake in Sweden, *Science*, 378(6618), s. 337. doi:10.1126/science.adf4127.

Bilaga 1

Intervjuguide

1. Samtycke / presentation:

- Datum och tid
- Presentera syftet med undersökningen – att undersöka varför statlig repression mot miljöaktivister i Sverige förekommer
- Samtycker du till att intervjun spelas in och att det inspelade materialet används som underlag till studien? Kommer dela med mig av delar av intervjun genom uppsatsen, men ingen förutom jag kommer lyssna på inspelningen.
- Rätt till anonymisering – inga personuppgifter kommer lagras, kommer inte ta med uppgifter som kan underlätta identifiering (såvida personen inte vill det)
- Intervjun är frivillig – rätt till att dra sig ur när som helst under processen utan att ange anledning
- Rätt till att ändra eller ta tillbaka uttalande
- Min kontaktinformation – so0470wr-s@student.lu.se
wredeae@gmail.com
- Undersökningen är kopplad till Lunds universitet, humanekologi på institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi som tillhör samhällsvetenskapliga fakulteten.
- Undersökningen kommer att publiceras på LUP Student Papers

2. Uppvärmning: Jag vill börja med att tacka för att du vill medverka! Hur är det idag?

3. Varför miljöaktivism?

- Hur kommer det sig att du är miljöaktivist?
- Hur länge / när började det för dig?
- Var det något särskilt som startade engagemanget?
- Vad är målet / syftet med aktivismen?
- Riktas sig aktivismen till något / någon särskild, varför?
- (Miljöomsorg?)

4. Hur ser du på miljöproblem?

- **Varför uppstår miljöproblem?**
  - **Vems ansvar är detta?**
  - **Vems ansvar är det att avhjälpa / förebygga miljöproblem?**
- 5. Hur har din aktivism sett ut (yttrat sig)?**
  - 6. På vilket sätt har du upplevt repression?**
  - 7. Vad är din upplevelse av makthavares/statens syn på miljöaktivism?**
    - **Varför, tror du, att det är så?**
  - 8. Finns det något som du tycker är viktigt att tillägga?**
  - 9. Har du några frågor till mig?**
  - 10. Tack för ditt deltagande!**

Bilaga 2

Hej!

Mitt namn är Sophie och jag studerar humanekologi på Lunds universitet, på institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi. Jag håller på att skriva ett examensarbete om statlig repression mot miljöaktivism i Sverige och söker därför personer som kan tänka sig bli intervjuade om ämnet. Jag undrar därför om ni kan hjälpa mig i mitt sökande efter intervjupersoner?

Tanken är att det främst är en s.k. face-to-face-intervju, men det går även att lösa via zoom. Då jag befinner mig i Malmö/Lund hade personer härifrån varit optimalt. Intervjun bör inte ta mer än en timme, alla deltagare kommer anonymiseras och inga personuppgifter kommer att lagras, men intervjuerna kommer behöva spelas in med hjälp av en diktafon.

Ni kan kontakta mig på:

so0470wr-s@student.lu.se

wredeae@gmail.com

Tack så mycket!

Med vänlig hälsning

Sophie Wrede